

Filosofie pro právníky, letní semestr 2011

Seminární úkol č. 2

Osnova semináře č. 2.

a) Přirozené právo versus pozitivní právo; vysvětlení základních kategorií a rozdílů mezi přirozenoprávním a pozitivně právním myšlením;

b) Kelsenova Ryzí nauka právní; základní kategorie a problémy;

A) Úkoly k procvičení myšlení a porozumění problému:

Úkol č. 1.

K procvičení porozumění a interpretaci: V běžném jazyce používáme řadu vyjádření.

Vysvětlete jaký je rozdíl ve významu spojení:

i) "přirozené právo"

ii) "přirozenost práva"

Zdůvodněte své rozhodnutí.

Úkol č. 2.

Vysvětlete jaký je rozdíl ve významu spojení:

a) Pozitivní právo

b) Právní pozitivismus

Úkol č. 3

Odlište deskriptivní věty od normativních vět. Zdůvodněte své rozhodnutí, ve kterém by jste měli vysvětlit odlišnost deskriptivních vět od normativních.

a) V některých společenstvích je zvykem při vstupu do kostela smeknout klobouk

b) Pan Kováč má zaplatit firmě Telecom dluh 1.000 Kč

c) Pan Kováč dluží firmě Telecom 1.000 Kč

d) Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

e) Lidský život má být chráněn již před narozením

Úkol č. 4

Uved'te, které věty jsou "Sollen" (So) a které "Sein" (Se)

i) Když všichni lidé mají rodiče a pan Roháč je člověk, tak pan Roháč má rodiče

ii) Když někdo nezplatí smlouvou stanovený dluh, pak má být na něm dluh oprávněně vymáhán

iii) Když základním právem člověka je právo na život a terorista XZ je člověk, tak má právo

na život.

iv) Když někdo úmyslně ohrozí život druhého tím, že se zúčastní rvačky, pak bude potrestán odnětím svobody.

Na základě těchto vět bychom měli porozumět schématu vět „Sollen“ a „Sein“. Pokuste se je popsat

i) jaká myšlenková struktura charakterizuje věty „Sollen“ a proč

ii) jaká myšlenková struktura charakterizuje věty „Sein“ a proč

Úkoly k seminární diskusi

Úkol č. 5

Pozorně si přečtěte uvedený případ:

„V roce 1987 se dostal před soud v New Jersey případ tzv. „Baby M“. jednalo se o případ dítěte, které se narodilo tzv. náhradní matce. Biologická (náhradní) matka porodila dítě za úplatu neplodnému manželskému páru. Před narozením dítěte uzavřely obě strany dohodu. Po narození matka odmítla tuto dohodu a dítě odmítla vydat „objednavatelům“. Soud potvrdil platnost dohody a přiznal dítě „objednavatelům“. Soud zdůvodnil své rozhodnutí slovy, že v nové rodině nalezne dítě lepší životní uplatnění.“

Pokuste se zodpovědět tyto otázky:

a) Uved'te jaké významy nabývají jednotliví aktéři v tomto případě: manželé, náhradní matka, dítě

b) Uved'te, jaké řešení tohoto případu nabízí Kantovo pojetí morálky a práva. Řešení tohoto úkolu předpokládá zodpovědět otázku: Jak chápe Kant i) člověka jako bytost; ii) jeho svobodu; c) jeho důstojnost?

Úkol č. 6

Přečtěte si následující případ:

„Pán A je nájemníkem a také domovníkem jednoho nájemného domu v Zürichu. V domě bydlí deset rodin a jeho majitelem je pán B. Nájemné pána A z důvodu vykonávání funkce domovníka je o 500 franků měsíčně nižší. (Tzn. A měl s B uzavřenou jak nájemní smlouvu tak smlouvu o vykonávání služby, která podle švýcarského občanského práva je atypickou smlouvou a podléhá speciální regulaci; úleva na nájmu je zde brána jako odměna.) Pán A však onemocněl a musel jít do nemocnice, kde zůstal měsíc, takže celý měsíc se nemohl o dům starat. Pán B si najal na danou dobu náhradního domovníka a v následující platbě zvýšil pánu A nájem o 500 franků. A odmítl zvýšení zaplatit a celá záležitost se dostala k soudu.“

Vaším úkolem je vžít se do role advokátů pána A a pána B. Advokát pána A bude rozumět případu z ryze kelsenovského hlediska. Advokát pána B bude obhajovat jeho jednání na základě práva vlastníka domu.

Vaším úkolem je a) popsat jak bude rozumět advokát pána A skutkové podstatě uvedeného sporu

b) na základě toho vytvořit argumentační řetězec jeho obhajoby (uved'te alespoň tři argumenty)

c) jak bude rozumět advokát pána B skutkové podstatě uvedeného sporu

b) na základě toho vytvořit argumentační řetězec jeho obhajoby (uved'te alespoň tři argumenty)

(V případě bezradnosti si pomozte příkladem „Slovenské důchody“, který byl řešen na přednášce č. 3)

Úkol č. 7

Pokuste se na základě uvedeného úryvku, který je z Kelsenovy práce „Ryzí nauka právní“ vymezit základní znaky pozitivního práva. Pokud by Vám tento úryvek nestačil přečtete si k tomu zveřejněný text v Dokumentech Kelsen- nebo pak úryvek, který je publikován In. Machalová, T., Rázková, R., Vybrané texty z dějin právní filosofie. MU Brno 2000, s.158-169.

Na základě textu zodpovězte následující otázky:

a) Proč je ryzí nauka právní ryzí? Co to znamená?

b) Co to znamená, že je právní vědou nikoli právní politikou?

c) Jaký názor je nutné podle Kelsena v souvislosti s otázkou práva a morálky odmítnout?

d) Co znamená podle Kelsena právo jako morální kategorie?

e) Jak charakterizuje Kelsen spravedlnost?

I. Právo a příroda

§ 1. Ryzí nauka právní je teorie pozitivního práva. Jakožto teorie chce svůj předmět výlučně a jedině poznávat. Pokouší se odpovědět na otázku, co je právo a jaké je právo, nikoli však na otázku, jaké právo býti má nebo jaké se má vytvořit. Jest právní vědou, nikoli právní politikou. Nazývá-li se "ryzí" naukou o právu, jest tomu tak proto, poněvadž se chce omezit pouze na poznání, vztahující se k právu, a vylučovati z okruhu tohoto poznání vše, co nepřináší k onomu předmětu, který jest považovati exaktně za právo. Což znamená: Ryzí nauka právní chce oprostiti právní vědu od všech prvků, jež jsou cizí jejímu předmětu. Jest to její základní metodický princip. Tento princip zdá se býti samozřejmostí, než jediný pohled na tradiční právní vědu, jak se byla vyvinula během 19. a 20. století, ukazuje zřetelně, jak je vzdálena tomu, aby odpovídala požadavku metodické ryzosti. Jurisprudence směřovala se zcela nekritickým způsobem s psychologií a biologií, etikou a theologií. Neexistuje dnes již téměř žádná sociální věda, do jejíž oblasti proniknouti by nepovažovali juristé za přípustné; ba tito juristé dokonce považují za možné, že zdokonalí svůj vědecký názor, přivlastní-li si poznatky jiných disciplín. Tím ovšem zaniká vlastní právní věda úplně.

II. Právo a morálka

§ 8. Odlišuje-li vědomě ryzí nauka právní právo od přírody, hledá hranice, které dělí přírodu od ducha. První věda je vědou duchovou, nikoli vědou přírodní. Lze se přitom, zda protiva: "příroda - duch" spadá v jedno s protivou "skutečnosti a hodnoty", "existence a toho, co býti má", "kauzálního zákona a normy", nebo zda okruh ducha je širší než okruh hodnoty, pokud se týče okruh normy. Nelze se však přitom, že právo jakožto norma jest duchovou realitou a nikoli realitou přírodní. Tím pak jest již dán úkol, podobně jako vůči přírodě ohraničiti právo i vůči jistým duchovým zjevům, zejména vůči normám jiného druhu. Jde zde především o to, překonatí odedávna obvyklé spojování práva s morálkou. Tím ovšem nemá býti v ničem dotčen požadavek, že právo má býti morální, t. j. dobré. Tento požadavek rozumí se sám sebou. Co třeba překonatí jest názor, že právo jako takové je částí morálky, a že tedy každé právo již jakožto právo je v jistém smyslu a do jisté míry morální. Jestliže se právo považuje za část morálky - přičemž se nechává nezodpovězena otázka, zda tento názor znamená samozřejmý požadavek, že právo se má stanoviti morální, anebo zda znamená, že právo jako součást morálky má skutečně morální charakter -, činí se tím pokus, propůjčiti právu onu absolutní hodnotu, na kterou si činí nárok morálka. Jakožto morální kategorie znamená právo právě tolik jako spravedlnost. Spravedlnost je výrazem pro správný sociální řád. Výrazu užívá se ovšem taktéž ve smyslu pozitivní správnosti, zejména ve smyslu zákonnosti. Jakožto "nespravedlnost" se na příklad jeví, jestliže v jednom případě dojde k aplikaci normy, v jiném, prvním případě naprosto obdobném případě nikoli; o nespravedlnosti se zde pak mluví bez ohledu na morální hodnotu normy samé. "Spravedlnost" je zde pouze jiným výrazem pro "správnost". Ve svém vlastním, od práva odlišném smyslu znamená však "spravedlnost" absolutní hodnotu. Ryzí nauka právní nemůže její obsah zjistiti.